

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 3C0059

SOCIAL SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 3C

ISSN : 1308-7444

© 2010 www.newwsa.com

Said Alpagut Senel

Merve Tuncay

Öznur Önoğul

Cihad Karslı

Cumhuriyet University

asenel@cumhuriyet.edu.tr

Sivas-Turkey

**TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARINDA YER ALAN BİR DEĞERLEME ÖLÇÜSÜ:
GERÇEĞE UYGUN DEĞER**

ÖZET

Muhasebe bilimi açısından değerlendirme, bir işletmenin finansal tablo unsurlarının değerini belirleme işlemidir. Finansal tablo unsurlarının belli bir tarihteki değerini tespit etmek amacıyla farklı değerlendirme yöntemleri kullanılır. Geleneksel muhasebe sürecinde finansal tablo unsurlarının belli bir tarihteki değerini belirlemede kullanılan en temel yöntem tarihi maliyet yöntemidir. Tarihi Maliyet Yöntemi'nin finansal tablo unsurlarını gerçeğe uygun bir şekilde göstermekte yetersiz kalması nedeniyle uluslar arası alanda Cari Değer Yöntemi'ne dayalı değerlendirme yöntemleri telaffuz edilmeye başlanmış ve gerçeğe uygun değer yaklaşımına doğru bir yöneliş ortaya çıkmıştır. JEL Sınıflandırması, K20, K23, M41, M48.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Finansal Tablolar,
Türkiye Muhasebe Standartları, Değerleme,
Gerçeğe Uygun Değer

**A VALUATION MEASUREMENT TAKING PART IN TURKISH ACCOUNTING
STANDARDS: FAIR VALUE**

ABSTRACT

Valuation in terms of accounting science is the process of assessing the value of financial statement components of an enterprise. Different valuation methods are used to determine the value of financial statement components on a certain date. In a classical accounting process, the most basic method of assessing the value of financial statement components at a certain time is the historical cost method. Since it is insufficient to demonstrate financial statement components with fair value by historical cost method, various valuation methods based on Current Value Method has started to be discussed among international field and an orientation toward fair value approach has began. JEL Classification, K20, K23, M41, M48.

Keywords: Accounting, Financial Statements,
Turkish Accounting Standards, Valuation, Fair Value

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Muhasebenin temel amacı, bir işletmede ortaya çıkan ve para birimi ile ifade edilebilen olayları belirli bir sistem içinde kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, finansal tablolar biçiminde raporlamaktır.

Muhasebe dizgesi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, zaman aralıklarıyla bu bilgileri kullanacak olanlara iletilmesini sağlayan araçlar (Akdoğan ve Tenker, 1992: 2)olarak tanımlanabilen finansal tablolar bir anlamda varlık ve borçlara uygulanan farklı değerlendirme esaslarının sonuçlarını yansıtmaktadır. Bir başka ifade ile finansal tablolarda yer alan bilgilerin güvenilirliği ve gerçeğe uygunluğu doğrudan değerlendirme süreci ile ilişkilidir.

Değerleme ilkeleri ve buna ilişkin ölçüler, işletmenin finansal görünümünü ve faaliyet sonuçlarını etkileyen önemli bir konudur. Gerek bilançoda yer alan varlık ve kaynak unsurlarının büyüklüğü, gerek yararı tükenen maliyetlerin büyüklüğünün belirlenmesi, uygulanan değerlendirme yöntemlerine göre farklılık gösterir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 444).

Finansal raporlamada kullanılan temel değerlendirme esası tarihi maliyettir. Geçmişten günümüze muhasebe uygulamalarına yön veren muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartları incelendiğinde; varlık, borç ve öz kaynak unsurlarının para birimi cinsinden ölçülmesinde ağırlıklı olarak tarihi maliyet esasının kullanıldığı görülür. Bunun nedeni, finansal tabloların güvenilir bilgiler içermesi kaygısıdır (Tokay ve Deran, 2008b: 17).

Geleneksel muhasebe sürecinde kullanılan en temel değerlendirme yöntemi olan tarihi maliyet yöntemi (Akdoğan ve Aydın, 1987: 389; Gençoğlu, 2007: 6), ekonomik değerlerin defter ya da belgelerde yazılı olan değerlerini esas almaktadır (Hacırüstemoğlu, 1997: 30).

Tarihi maliyet esasında tüm işlemler, gerçekleşme tarihindeki değerleri yani maliyet değerleri ile kayıtlara geçirilmektedir. Satın alınan mal ve/veya hizmetler için elden çıkarılacak kaynakların para cinsinden ifadesi olarak tanımlanabilen maliyet değeri, bir tahmin veya yargı konusu değil kesin ve kanıtlanabilir bir değerdir ve belgelere dayandırılarak nesnel olarak kolaylıkla elde edilebilir. Tarihi maliyet esasını gerek uygulaması kolay ve basit olması gerekse maliyetler fiili işlemlere dayandırıldığından, kişisel görüş ve önyargıların etkisi altında kalmaksızın objektif bir değerlendirme yapılmasına imkân tanınması nedeniyle diğer değerlendirme yöntemlerine göre bir üstünlüğe sahiptir.

Tarihi maliyet esasının geleneksel muhasebe sürecinde kullanılan en temel değerlendirme esası olmasının esas nedeni finansal tabloların güvenilir bilgiler içermesi kaygısıdır. Daha önce de değinildiği gibi maliyet değeri, bir tahmin veya yargı konusu değil kesin ve kanıtlanabilir gerçekleşmiş işlemlere dayanan, kaydedildiği tarihte **güvenilir** ve **gerçeğe uygun** bir değerdir. Ancak, bu yöntemde işlemlerin kayıtlara geçirildikten sonra değerindeki değişiklikleri yansıtmak üzere şekilde değiştirilememesi nedeniyle tarihi maliyet esasına dayanan bilgiler zaman içerisinde gerçeğe uygun olma vasfını yitirmekte bu durum finansal bilgi kullanıcılarının yanlış kararlar almasına yol açabilmektedir. Tarihi maliyet yönteminin sadece geçmiş işlemlere dayanması bu yöntemin zayıf yönü olarak ifade edilebilir.

Nitekim tarihi maliyetleri esas alarak düzenlenen finansal tablolar uygulamacılar, akademisyenler ve teorisyenler tarafından eleştirilmiş olup (Campbell vd., 2008: 32), bu eleştirilerin odak noktasını, belli bir tarihteki varlık ve yükümlülüklerin parasal tutarını belirlemede kullanılan tarihi maliyet yönteminin, değişik faktörlerin etkisiyle, finansal tablo unsurlarını gerçeğe sadık

kalarak göstermekte yetersiz kalması (Akdoğan ve Aydın, 1987: 389) oluşturmaktadır.

Bu nedenle muhasebede tarihi maliyet esası dışında bazı yaklaşımların geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Sterling, 1987: 345). Yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan gereksinimlere cevap vermek amacıyla, son zamanlarda yayınlanan uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ile bu standartlara bağlı kalarak hazırlanan ulusal muhasebe ve finansal raporlama standartlarında, finansal tablolarda yer alacak bilginin güvenilirliği kadar, gerçeğe yakın olmasına yönelik, gerçeğe uygun değer ölçüsünün ön plana çıkarıldığı görülmektedir (Tokay ve Deran, 2008b: 18).

Burada gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus, maliyet değeri ve gerçeğe uygun değer kavramlarının esas olarak karşıt anlamlı kavramlar olmadığıdır. Maliyet değeri, işlemin gerçekleştiği tarihteki gerçeğe uygun değerdir. Alıcı ve satıcı, işlem tarihinde alım satıma konu olan mal veya hizmetin gerçeğe uygun değeri konusunda anlaşmaya varmışlardır. Üzerinde anlaşılan gerçeğe uygun değer, mal veya hizmetin maliyet değeri olarak finansal tablolara kayıtlanmıştır (Foster ve Upton, 2001: 2). Bir başka ifadeyle; işlem tarihinde alıcı ve satıcının alım satıma konu olan mal ve hizmet ile ilgili olarak anlaştıkları değer yani maliyet değeri işlem tarihindeki gerçeğe uygun değerdir.

Ancak işlem tarihindeki gerçeğe uygun değer, yani maliyet değeri, zaman geçtikçe, cari piyasa değerlerini yansıtmaktan uzaklaşır. Varlıkların edinim tarihinden sonraki dönemlerde maliyet değeri esas alınarak hazırlanan finansal tablolar, işletmenin gerçek finansal durumunu ve faaliyet sonucunu göstermekten uzaklaşır. Gerçeğe uygun değer, varlık ve yükümlülüklerin bilanço tarihindeki cari değerlerini ölçer. Gerçeğe uygun değer esas alınarak hazırlanan finansal tablolar, kullanıcılara, şeffaf muhasebe bilgileri sağlar. Çünkü gerçeğe uygun değere göre düzenlenmiş bilanço ve gelir tablosu, işletmenin gerçek finansal durumunu ve işletme faaliyetlerinin gerçek ekonomik değerini yansıtır (Benzion ve Haddad, 2003: 383).

Bu çalışmada Türkiye Muhasebe Standartları'nda değerlendirme ölçüsü olarak yer alan gerçeğe uygun değer kavramı teorik ele alınmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin **güvenilirliği** ve **gerçeğe uygunluğu** finansal bilgi kullanıcıları açısından hayati bir öneme sahiptir. Son yıllarda gerek tarihi maliyet esasına dayanan bilgilerin zaman içerisinde gerçeğe uygun olma vasfını yitirmesi gerekse yaşanan ekonomik olaylar ve küreselleşme olgusuyla beraber, finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarının farklılaşması nedeniyle, değerlemede gerçeğe uygun değer yaklaşımına doğru bir yöneliş olduğu görülmektedir.

Bu alanda gerek uluslararası gerekse ulusal düzeyde çalışmalar yapılmış, özellikle Uluslararası Muhasebe Standartlarının genel kabul görmesiyle, gerçeğe uygun değer kavramı finans literatüründen sonra muhasebe literatüründe de telaffuz edilmeye başlamıştır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB, International Accounting Standards Board) ve Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu (FASB, Financial Accounting Standards Board) değişik tarihlerde, gerçeğe uygun değer kavramı ve ölçümü ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu tarafından çıkartılan standartların bazılarında varlık ve yükümlülüklerin ölçülmesinde gerçeğe uygun değer kullanımı zorunlu tutulmuştur (Penman, 2007: 33).

Uluslararası alanda yaşanan bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de konuyla ilgili olarak bir takım çalışmalar yapılmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan tebliğ ve yönetmelikler ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından çeşitli tarihlerde yayımlanan Standartlarda gerçeğe uygun değer kavramı yer almaktadır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere, 18.12.1999 tarih ve 23910 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4487 sayılı Kanun'un 27. maddesi ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen Ek-1. madde ile kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip bir kuruluştur.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 07.03.2002 tarihinde faaliyete geçmiş olup, 9 Şubat 1994 tarihinde Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nun (TMUDESK) görevlerini yapmış olduğu çalışmalarla birlikte devralmıştır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu faaliyete geçtiği günden bu yana "Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve" dışında 31 tanesi Türkiye Muhasebe Standardı 8 tanesi de Türkiye Finansal Raporlama Standardı olmak üzere toplam 39 adet standart yayımlamıştır. Bu düzenlemelerden; "TMS-14 Bölümlere Göre Raporlama" ve "TMS-30 Bankaların ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalar" başlıklı iki standart muhtelif tarihlerde yayımlanan Tebliğler çerçevesinde yürürlükten kaldırılmıştır (www.tmsk.org.tr 16.02.2010). Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları Ek 1'de verilmiştir.

Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları incelendiğinde halen yürürlükte olan 37 standardın, Tablo 1'de detayı verilen 29'unda, gerçeğe uygun değer ifadesinin 1128 defa geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 1. Gerçeğe uygun değer ifadesinin geçtiği türkiye muhasebe/finansal raporlama standartları

Table 1. Turkish accounting/financial reporting standards with fair value

GERÇEĞE UYGUN DEĞER İFADESİNİN GEÇTİĞİ TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI			
TMS	1	Finansal Tabloların Sunuluşu	9
TMS	2	Stoklar	5
TMS	8	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar	1
TMS	11	İnşaat Sözleşmeleri	1
TMS	12	Gelir Vergileri	10
TMS	16	Maddi Duran Varlıklar	26
TMS	17	Kiralama İşlemleri	22
TMS	18	Hâsılat	10
TMS	19	Çalışanlara Sağlanan Faydalar	33
TMS	20	Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarınının Açıklanması	2
TMS	21	Kur Değişiminin Etkileri	8
TMS	26	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama	8
TMS	27	Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar	6
TMS	28	İştiraklerdeki Yatırımlar	12
TMS	29	Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	4

Tablo 1'in devamı			
TMS	31	İş Ortaklıklarındaki Paylar	7
TMS	32	Finansal Araçlar: Sunum	25
TMS	33	Hisse Başına Kazanç	12
TMS	36	Varlıklarda Değer Düşüklüğü	63
TMS	38	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	43
TMS	39	Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçümleme	340
TMS	40	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	110
TMS	41	Tarımsal Faaliyetler	43
TFRS	1	Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması	27
TFRS	2	Hisse Bazlı Ödemeler	124
TFRS	3	İşletme Birleşmeleri	84
TFRS	4	Sigorta Sözleşmeleri	14
TFRS	5	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	15
TFRS	7	Finansal Araçlar: Açıklamalar	64
TOPLAM			1128

Kaynak: www.tmsk.org.tr 16.02.2010

Öte yandan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın 17 tanesi doğrudan 8 tanesi dolaylı (başka standartlara referans vererek) olmak üzere toplam 25 tanesi (yaklaşık olarak %68'i) gerçeğe uygun değer hesaplaması gerektirmektedir. Gerçeğe uygun değer hesaplaması gerektiren ve gerektirmeyen standartlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Gerçeğe uygun değer hesaplaması gerektiren/gerektirmeyen türkiye muhasebe/finansal raporlama standartları

Table 2. Turkish accounting/financial standards requiring/none-requiring fair value calculation

GERÇEĞE UYGUN DEĞER HESAPLAMASI GEREKTİREN/GEREKTİRMEYEN TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI		
DOĞRUDAN GERÇEĞE UYGUN DEĞER HESAPLAMASI GEREKTİREN STANDARTLAR		
TMS	11	İnşaat Sözleşmeleri
TMS	16	Maddi Duran Varlıklar
TMS	17	Kiralama İşlemleri
TMS	18	Hâsılat
TMS	19	Çalışanlara Sağlanan Faydalar
TMS	20	Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması
TMS	26	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama
TMS	33	Hisse Başına Kazanç
TMS	36	Varlıklarda Değer Düşüklüğü
TMS	38	Maddi Olmayan Duran Varlıklar
TMS	39	Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçümleme
TMS	40	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
TMS	41	Tarımsal Faaliyetler
TFRS	1	Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması
TFRS	2	Hisse Bazlı Ödemeler
TFRS	3	İşletme Birleşmeleri
TFRS	5	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler
DOLAYLI OLARAK GERÇEĞE UYGUN DEĞER HESAPLAMASI GEREKTİREN STANDARTLAR		
TMS	2	Stoklar (Başka Standartlara Referans Vererek)
TMS	21	Kur Değişiminin Etkileri (Başka Standartlara Referans Vererek)
TMS	27	Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar (Başka Standartlara Referans Vererek)
TMS	28	İştiraklerdeki Yatırımlar (Başka Standartlara Referans Vererek)
TMS	31	İş Ortaklıklarındaki Paylar (Başka Standartlara Referans Vererek)
TMS	32	Finansal Araçlar: Sunum (Başka Standartlara Referans Vererek)
TFRS	4	Sigorta Sözleşmeleri (Başka Standartlara Referans Vererek)
TFRS	7	Finansal Araçlar: Açıklamalar (Başka Standartlara Referans Vererek)
GERÇEĞE UYGUN DEĞER HESAPLAMASI GEREKTİRMEYEN STANDARTLAR		
TMS	1	Finansal Tabloların Sunuluşu

Tablo 2'in devamı		
TMS	7	Nakit Akış Tablosu
TMS	8	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar
TMS	10	Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihinden) Sonraki Olaylar
TMS	12	Gelir Vergileri
TMS	23	Borçlanma Maliyetleri
TMS	24	İlişkili Taraf Açıklamaları
TMS	29	Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama
TMS	34	Ara Dönem Finansal Raporlama
TMS	37	Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar
TFRS	6	Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi
TFRS	8	Faaliyet Bölümleri

Kaynak: www.tmsk.org.tr., 16.02.2010

Bilindiği gibi Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türkiye'de her boyutta ve her sektörde faaliyet gösteren işletmeler tarafından yakın bir gelecekte Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın yasalaşması ile kaçınılmaz olarak uygulamaya girecektir. Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 88. maddesinin 1. fıkrasında; "... gerçek ve tüzel kişiler gerek ticarî defterlerini tutarken, gerek münferit ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan, Türkiye Muhasebe Standartlarına, kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların ayrılmaz parçası olan yorumlara aynen uymak ve bunları uygulamak zorundadırlar" hükmü yer almaktadır.

Bir taraftan gerçeğe uygun değer kavramının uluslararası alanda daha önemli hale gelmiş olması, diğer taraftan yakın bir gelecekte zorunlu olarak uygulanmaya başlanacak olan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda geniş bir uygulama alanı bulması bir değerlendirme ölçüsü olarak gerçeğe uygun değer kavramının önemini arttırmıştır.

3. DEĞER VE DEĞERLEME (VALUE AND VALUATION)

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılaması doğrudan değerlendirme süreci ile ilişkilidir. Bu nedenle, Türkiye Muhasebe Standartları'nda yer alan bir değerlendirme ölçüsü olan gerçeğe uygun değer kavramına geçmeden önce değer ve değerlendirme kavramlarının açıklanması yararlı olacaktır.

Son yıllarda değer ve değer yaratımına verilen önem büyük ölçüde artmakla birlikte, değer nasıl tanımlanması gerektiği konusunda önemli ve çözülmemiş sorun hala devam etmektedir (Blois, 2004: 250). Değer kavramı ile ilgili olarak yapılan tanımlardan bazıları şöyledir: Varlıkların maliyeti ve piyasa fiyatı dikkate alınarak belirlenen değişim ölçüsünün parasal ifadesidir (Başagaç, 2006: 19). Bir varlığın değişimi sırasında ortaya çıkan para cinsinden tutarı veya yükümlülüğün ifası amacıyla katlanılan bedeldir (Tokay vd., 2005:5). Satın alınacak bir mal veya hizmet için alıcılar ve satıcılar arasında oluşturulan fiyat ile ilgili ekonomik bir kavramdır (Sermaye Piyasası Kurulu, 2006: 15). Herhangi bir varlık veya yükümlülüğün belli bir tarihteki para karşılığıdır (Ataman, 1994: 17).

Değer kavramı geniş anlamda herhangi bir şeyin fayda veya arzu edilme derecesinin göstergesi şeklinde tanımlanabilir. Dolayısıyla, bir şeyin değerini belirlerken, öncelikle o şeyin fayda veya arzu edilme derecesini tespit etmek gerekmektedir (Andriessen, 2005: 3). Bir varlık veya yükümlülüğün değişim zamanlarına ve değişim ortamlarına göre farklı değerlerinden bahsetmek mümkündür. Bir varlık ve borç farklı kişi ve kurumlar için farklı değerleri ifade edebilir (Tokay vd., 2005: 5). Herhangi bir varlık veya borcun değeri "kimin için değer?" ve "hangi amaçla değer?" gibi soruların yanıtına bağlıdır

(Akdoğan ve Aydın., 1987: 388). Bu anlamda, bir varlığın değeri ile o varlığın meydana getirilmesi için katlanılan fedakârlıklardan ziyade, o varlığı arzulayan kişi veya işletme arasında doğrudan bir ilişki vardır (Kam, 1990: 141). Bu nedenle değer, özünde sübjektiflik barındıran bir kavramdır ve daima pozitif olmayıp negatif de olabilir (Falls vd., 2004: 5). Ayrıca, bir ortamda faydalı olan mal veya hizmetler başka bir ortamda da faydalı olmak zorunda değildir (Andriessen, 2005: 5).

Varlık ve yükümlülükler, bakış açısına göre farklı değerler atfedilmesi, değişik disiplinlerde farklı değerlendirme tanımlarının yapılmasına yol açmıştır. Bu nedenle, günümüzde değer kavramında olduğu gibi tüm disiplinlerin üzerinde anlaştığı ortak bir değerlendirme tanımı da bulunmamaktadır (Granof, 1983: 167). Bunun temel nedeni; değerlendirme kavramının özünde sübjektiflik barındırıyor olmasıdır.

Muhasebe literatüründe genellikle değerlendirme ve ölçme kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987: 386; Gençoğlu, 2007: 6). Değerleme (ölçüm) finansal tablo unsurlarının bilanço ve gelir tablosunda izlenecek parasal tutarlarının belirlenmesi işlemi (Gençoğlu, 2007: 6), işletmenin varlık ve kaynak yapısının belli bir tarihteki değerlerini ortak bir ölçü birimi ile ifade etme (Akdoğan ve Aydın, 1987: 444) veya piyasa fiyatının tahmin edilmesi işlemi (French, 2006: 176) şeklinde tanımlanabildiği gibi, işletmenin varlıklarının ve borçlarının ulusal para ile ifade edilmesi (Başışık, 2006: 19), vergi matrahının hesaplanması ile ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti (Vergi Usul Kanunu madde 258), finansal tablolarda yer alan unsurların bilançoda ve gelir tablosunda tahakkuk ettirilecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarların belirlenmesi işlemi (Kavramsal Çerçeve, 2005 Paragraf: 99) olarak da tanımlanmaktadır.

Yukarıda yer alan tanımlar çerçevesinde; bir varlık veya yükümlülüğün para karşılığı tutarı "değer", o varlık veya yükümlülüğün "değer"ini belirleme işlemi ise "değerleme" olarak ifade edilebilir.

Bir varlık veya yükümlülüğün değerinin yani para karşılığı tutarının belirlenmesi aslında bir ölçme işlemidir. Bu işlemde "para" tıpkı metre, kilogram, litre gibi bir ölçü birimi olarak kullanılmaktadır. Bir varlık veya yükümlülüğün değerini belirleme işlemi yani değerlendirme ise, o varlık veya yükümlülüğü bir ölçü birimi olarak kullanılan "para" ile ölçme işlemidir.

Değerleme işlemi; değer ifade edildiği ölçü birimi ve değerlendirme esasları olmak üzere iki farklı noktayı içermektedir (Salvary, 1997: 92).

3.1. Değerleme Ölçü Birimi (Valuation Unit of Measure)

Değerleme işleminde kullanılacak olan ölçü birimi ve değerlendirme esasları işletmenin finansal durumunu faaliyet sonuçlarını etkileyen önemli bir konudur. Bu nedenle değerlemede hangi ölçü biriminin kullanılacağı konusu önem taşımaktadır. Bilindiği gibi değerlendirme işleminde ölçü birimi olarak, muhasebenin temel kavramlarından Parayla Ölçülme Kavramı gereği "ulusal para" kullanılmaktadır. Ulusal paranın ölçü birimi olarak önemi mal ve hizmetleri satın alma gücünden ileri gelmektedir.

Özellikle finansal raporlama açısından esas problem bu noktada ortaya çıkmaktadır. Geleneksel olarak muhasebe sürecinde varlık ve yükümlülüklerin işlem tarihindeki piyasa değerleri esas alınmaktadır. Ancak, işlem tarihinde gerçeği yansıtan piyasa değeri, işlem tarihinden sonra değiştiği halde muhasebe kayıtlarında aynı kalmaktadır. Bir başka ifadeyle, işlem tarihinde gerçeği yansıtan piyasa değeri, işlem tarihinden sonra, değişen piyasa koşulları nedeniyle, gerçeği yansıtamaz hale gelmekte "geçmişte kalmış" yani

varlıkların işletmeye girdikleri tarihteki katlanılmış, onlara yüklenilmiş olan maliyet olarak tanımlanabilen "tarihi maliyet" halini almaktadır. Bu nedenle belirli bir tarih itibarıyla hazırlanan finansal tablolar işletmenin varlık ve yükümlülüklerini "gerçeğe uygun" değerleri ile gösterememektedir.

Bir varlık veya yükümlülük için işlem tarihinden sonra söz konusu olabilecek değerler arasında, içinde bulunulan durumla artık ekonomik bir ilgisi kalmamış olan tek değer, tarihsel maliyet değeridir. Bu nedenle, varlık ve yükümlülüklerin değerlendirilmesinde özellikle son zamanlarda piyasa fiyatına dayanan cari değer kullanılması önerilmektedir(Şensoy, 2003: 22). Piyasa fiyatı esasına dayanan cari değer uygulaması, finansal tablo kalemlerinin tarihi maliyet yerine, cari değerle gösterilme düşüncesinden ortaya çıkmıştır.

3.2. Değerleme Esasları (Measurement Bases)

Değerleme esasları ve buna ilişkin ölçüler, işletmenin faaliyet sonuçlarına ve finansal görünümüne doğrudan etki etmesi nedeniyle, muhasebe açısından ayrı bir öneme sahiptirler. Aynı iktisadi değerlerin, farklı değerlendirme ölçüleri ile değerlemeye tabi tutulmaları sonucu, farklı bilanço ve gelir tablosu sonuçlarına ulaşılabilir (Akdoğan, 2004: 30). Varlık ve borçlara uygulanan değerlendirme esasları varlık ve borçların özelliklerine göre farklılık gösterir. Bununla birlikte, farklı amaçlar için aynı cins varlıkların değerlendirilmesinde farklı değerlendirme esaslarının kullanılması da mümkündür (Tokay vd., 2005: 6).

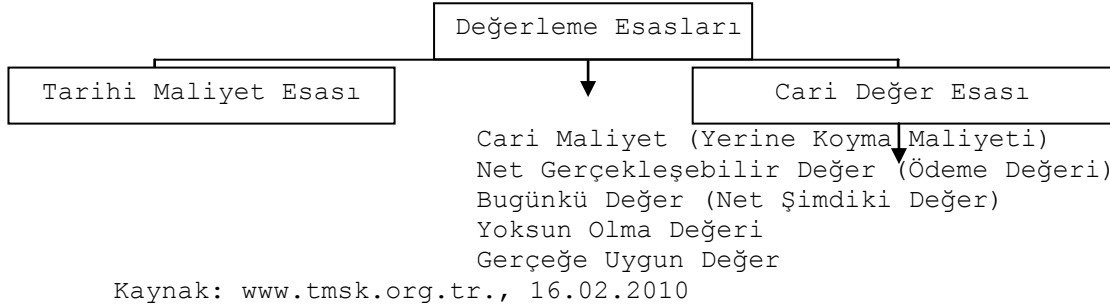
Değerleme (ölçüm) esasları Kavramsal Çerçeve'de; Tarihi Maliyet, Cari Maliyet (Yerine Koyma Maliyeti), Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri) ve Bugünkü Değer (Net Şimdiki Değer) olmak üzere dört ana başlık altında verilmiştir (Kavramsal Çerçeve, 2005 Paragraf: 100).

Kavramsal Çerçeve'de yer alan Tarihi Maliyet "Tarihi Maliyet Esası" diğerleri ise "Cari Değer Esası" altında yer alan değerlendirme esaslarıdır.

Cari Değer Esası; Kavramsal Çerçeve'de yer alan Cari Maliyet (Yerine Koyma Maliyeti), Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri) ve Bugünkü Değer (Net Şimdiki Değer'in yanı sıra Yoksun Olma Değeri ve Gerçeğe Uygun Değeri'de kapsar. Aşağıda detaylı bir biçimde anlatıldığı gibi Yoksun Olma Değeri, genellikle Cari Maliyet (Yerine Koyma Maliyeti) olmakla birlikte Net Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri) veya Bugünkü Değer (Net Şimdiki Değer)'de olabilmektedir. Gerçeğe Uygun Değer ise, Cari Değer Esasında yer alan tüm kavramları içine alabilen çerçeve niteliğinde bir kavramdır.

Bir başka ifade ile Cari Değer Esası'nda yer alan değerlendirme esasları; Yerine Koyma Maliyeti, Net Gerçekleşebilir Değer, Net Şimdiki Değer, Yoksun Olma Değeri ve Gerçeğe Uygun Değerdir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 445; Diewert, 2005: 1).

Yukarıda anlatılanların ışığı altında varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme esasları; tarihi ya da cari değerleri esas alıp almamalarına göre Tarihi Maliyet Esası ve Cari Değer Esası olarak iki ana başlıkta toplanabilir. Değerleme esaslarını aşağıdaki gibi şematize etmek mümkündür.

Şekil 1. Değerleme esasları
(Figure 1. Measurement bases)

3.2.1. TARİHİ MALİYET ESASI (HISTORICAL COST OF BASIS)

Tarihi maliyet ile değerlendirme esasları, işlem tarihindeki değerlerin finansal tablolara aktarılması esasına dayanmaktadır. Oysa söz konusu değerler, işlem tarihinden sonra zamanla genel ya da özel politik, ekonomik ve sosyal etkenlerin sonucunda değişir. Örneğin enflasyon nedeniyle genel fiyat düzeyinde ya da arz/talep değişiklikleri ve teknolojik değişiklikler sonucunda özel fiyat düzeyinde her bir mal veya hizmetin fiyatının önemli ölçüde ve birbirinden bağımsız olarak artması veya azalması söz konusu olabilir.

Tarihi maliyet esasları ekonomideki genel ve özel fiyat düzeyindeki değişimleri dikkate almaz. Bir başka ifade ile bu yöntemde finansal tablolar, ekonomideki genel ve özel fiyat düzeyindeki değişimlerden bağımsız olarak, tarihi maliyet esasına göre hazırlandıkları için işletmenin varlık ve yükümlülüklerini "gerçeğe uygun" değerleri ile göstermemektedir.

Finansal tabloların işletmenin varlık ve yükümlülüklerini "gerçeğe uygun" değerleri ile gösterebilmeleri ancak işletmenin tüm varlık ve yükümlülüklerinin cari değerleri ile raporlanması halinde mümkün olabilmekte bu durum tarihi maliyet ve cari değer değerlendirme esaslarının birlikte kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları incelendiğinde tarihi maliyet esasının diğer değerlendirme esasları birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Kavramsal Çerçeve'de (Paragraf: 100) varlıkların tarihi maliyetinin, varlıkların elde edildikleri tarihte alımları için ödenen nakit veya nakit benzerlerinin tutarları veya onlara karşılık verilen varlıkların piyasa değerleri olduğu belirtilmiştir. Söz konusu maddede borçların tarihi maliyetinin ise, borç karşılığında elde edilen tutarı veya örneğin kurumlar vergisinde olduğu gibi işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan borçlarda borcun kapatılması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı olduğu ifade edilmiştir.

Tarihi maliyet değerlendirme esasının amacı, bir varlık için ödenen ve bir borç için katlanılan tutarın makul değerini yansıtmaktır (IASB Discussion Paper, 2005: 93 Paragraf: 307).

3.2.2. Cari Değer Esası (Current Value of Basis)

Cari değer uygulaması varlık ve borçları tarihi maliyet yerine cari değer ile gösterme düşüncesinden ortaya çıkmıştır. Cari değer aynı varlığı veya bu varlığın benzerini elde edebilmek için bugün ödenmesi gereken değişim fiyatıdır (Gücenme, 1996: 65).

Cari değer esasının özünde finansal tablo verilerinin cari piyasa değerleri ile raporlanması yatmaktadır. Ancak cari değer kavramının farklı anlamlarda ele alınması bir başka anlatımla hangi piyasa değerinin cari değer olarak esas alınacağı konusunda bir görüş birliği yoktur.

Piyasa fiyatı esasına dayanan cari değer uygulaması değerlemede giriş fiyatı ve çıkış fiyatı ayırımının yapılmasına yol açmıştır. Bu da cari değer kavramının tartışmalı bir kavram haline gelmesine neden olmuş ve cari değer kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda bir fikir birliği oluşturulamamıştır (Akdoğan, 2004: 38).

Giriş değeri bir varlığın satın alınabileceği ya da bir borca maruz kalınabileceği tutarın ölçüsüdür. Çıkış değeri ise bir varlığın nakde çevrildiği ya da bir borcun ödendiği tutarın bir ölçüsüdür (IASB Discussion Paper, 2005: 54 Paragraph: 131).

Cari değer belirlenmesinde giriş ve çıkış fiyatlarının farklı olması ve kimi varlıklar için ne alış piyasalarında ne de satış piyasalarında fiyat oluşmaması nedeniyle cari değere ilişkin birden çok değer kavramı yani değerlendirme esasları geliştirilmiştir (Tokay vd., 2005: 6,9).

Aşağıda bu makalenin konusunu oluşturan Gerçeğe Uygun Değer dışında kalan değerlendirme esasları kısaca ele alınmaktadır.

3.2.2.1. Yerine Koyma Maliyeti (Replacement Cost)

Yerine Koyma Maliyeti değerlendirme esasları varlık ve borçların değerlendirilmesinde cari satın alma fiyatına dayanmakta (Akdoğan, 2004: 38) ve Cari Maliyet (Current Cost) (IASB Discussion Paper, 2005: 38, Paragraph: 82) ya da Giriş Değeri (Entry Values) (Diewert, 2005: 11) olarak da bilinmektedir. Bir varlık değerlendirme esasları olarak 1920'li yıllarda popüleritesi artan (Diewert, 2005: 11) Yerine Koyma Maliyetinin amacı, bir varlığın üretim kapasitesini veya hizmet potansiyelini elde etmek için en ekonomik yer değiştirme maliyetini ölçmektir (IASB Discussion Paper, 2005: 97-101 Paragraph: 232-339). Kavramsal Çerçeve'de varlıkların cari maliyetinin aynı varlığın veya bu varlıkla eşdeğer olan bir varlığın alınması için hali hazırda gereken nakit ve nakit benzerlerinin tutarı ve borçların cari maliyetinin ise borcun kapatılması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin iskonto edilmemiş tutarları olduğu belirtilmiştir (Kavramsal Çerçeve, 2005 Paragraf: 100).

3.2.2.2. Net Gerçekleşebilir Değer (Net Realizable Value)

Net Gerçekleşebilir Değer; işin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutarı ifade eder (TMS-2, 2005 Paragraf: 6). Net Satış Değeri (Net Selling Value), Net Piyasa Değeri (Net Market Value) (IASB Discussion Paper, 2005: 39 Paragraph: 85), Çıkış Değeri (Exit Values) (Diewert, 2005: 7) veya Net Nakit Değeri olarak da ifade edilen Net Gerçekleşebilir Değer değerlendirme esasları 1939 ve onu izleyen yıllarda MacNeal tarafından savunulmuştur. Ancak, günümüzde bu değerlendirme esasını şiddetle savunanların başında Raymond J. Chambers ve Robert R. Sterling gelmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 465). Net gerçekleşebilir değer bir varlığın ticaretinin yapıldığı gerçek bir piyasadaki olası hâsılata eşit olan nakit tutarıdır ve dolayısıyla genellikle varlığın artık (hurda) değerini yansıtan bir değerlendirme esaslarıdır. Bu değer esas itibarıyla yatırımcıların tasfiye halinde eline geçecek olan tutarı gösterir (Chisman, 2004: 15). Ancak, bundan varlıkların tasfiye edilmesi eğiliminin bulunduğu anlaşılmalıdır (Akdoğan ve Aydın, 1987: 465).

3.2.2.3. Net Şimdiki Değer (Net Present Value)

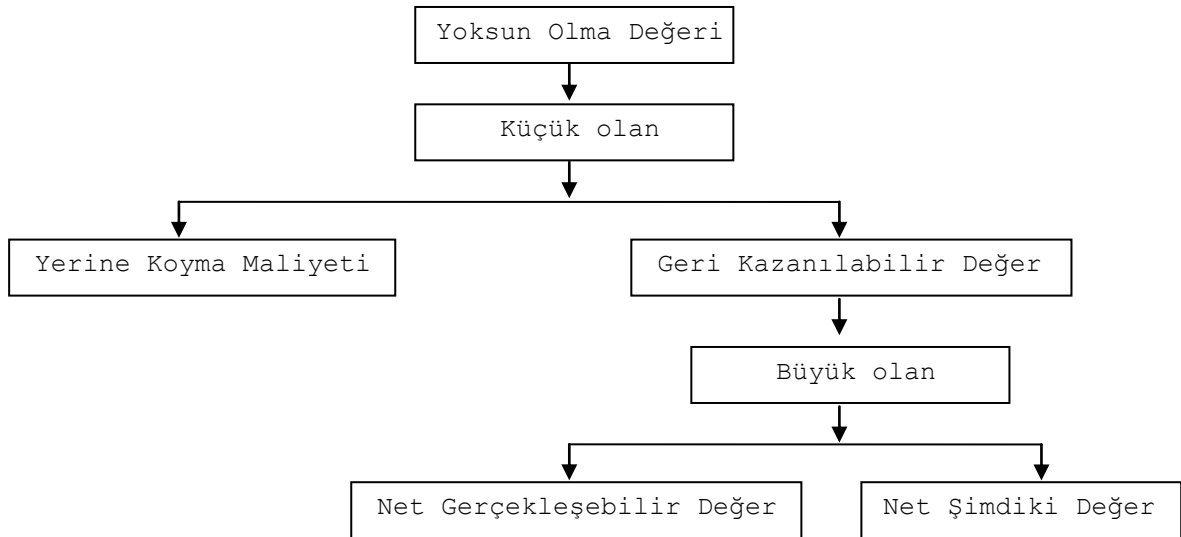
Kullanım Değeri (Value in Use) (IASB Discussion Paper, 2005: 39 Paragraph: 86), Iskonto Edilmiş Gelecekteki Nakit Akışı (Future Discounted Cash Flows) (Diewert, 2005: 14) Net Bugünkü Değer, Ekonomik Değer, (Akdoğan ve Aydın, 1987: 477-478), olarak da ifade edilen Net

Şimdiki Değer, bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeridir (TMS-36, 2006 Paragraf: 6). Esas itibarıyla işletme yönetiminin beklentilerini yansıtan bir tahmin olan Net Şimdiki Değerin amacı, işletmenin bir varlıktan elde etmeyi beklediği tahmini nakit akışlarının bugünkü değerini ölçmektir (IASB Discussion Paper, 2005: 107 Paragraph: 379-380). Net şimdiki değer hesaplanmasında, dolaysız faiz maliyeti ve işletme riskini içeren iskonto oranından yararlanır (Akdoğan ve Aydın, 1987: 477). Net Şimdiki Değer değerlendirme esasında kazançlar gerçekleştikleri zaman değil ortaya çıktıkları dönemde dikkate alınır (ICAEW, 2006: 34) bu nedenle Net Şimdiki Değer, kârın önceden tahmin edildiğinde değil sadece gerçekleştiğinde raporlanmasını gerektiren geleneksel muhasebe ilkesi ile çelişir (Chisman, 2004: 25).

3.2.2.4. Yoksun Olma Değeri (Deprivation Value)

İşletmeye (Firmaya) Katkı Değeri (Value to the Business) (IASB Discussion Paper, 2005: 42 Paragraph: 95; Akdoğan ve Aydın, 1987: 480) olarak da ifade edilen Yoksun Olma Değeri, değerlemeye konu olan varlıktan mahrum kalınması durumunda katlanılması beklenen en yüksek zarar tutarıdır (IASB Discussion Paper, 2005: 42 Paragraph: 96). Yoksun olma değeri değerlendirme esas; yerine koyma maliyeti, net gerçekleşebilir değer ve net şimdiki değer değerlendirme esaslarının bir arada kullanılmasını gerektirir. Yoksun olma değeri, varlığın yerine koyma maliyeti ile geri kazanılabilir değerinden küçük olanıdır (IASB Discussion Paper, 2005: 111 Paragraph: 395). Geri kazanılabilir değer, bir varlığın net gerçekleşebilir değeri ile net şimdiki değerinden büyük olanıdır (Tokay vd., 2005: 9). Yoksun Olma Değeri;

- Yerine Koyma Maliyeti < Geri Kazanılabilir Değer \Rightarrow Yerine Koyma Maliyetidir.
 - Yerine Koyma Maliyeti > Geri Kazanılabilir Değer \Rightarrow Geri Kazanılabilir Değer yani Net Gerçekleşebilir Değer ile Net Şimdiki Değerden büyük olanıdır.
- Yoksun olma değeri aşağıdaki gibi şematize edilebilir.

Kaynak: Alexander, 2003: 29; www.business.illinois.edu 09.04.2010

Şekil 2. Yoksun olma değeri
(Figure 2. Deprivation value)

Yukarıda sözü edilen üç değerlendirme esasını farklı bir değerlendirme yaklaşımı içinde birleştirerek değerlemeye önemli bir boyut katan (IASB Discussion Paper, 2005: 36 Paragraph: 73) yoksun olma değeri, genellikle yerine koyma maliyeti olmaktadır. Ancak, yerine koyma maliyetinin, hem net gerçekleştirilir değerden, hem de net şimdiki değerden büyük olması durumlarında, yoksun olma değeri, net gerçekleştirilir değer ile net şimdiki değerden büyük olanıdır (Akdoğan ve Aydın, 1987: 480).

4. GERÇEĞE UYGUN DEĞER YAKLAŞIMI (FAIR VALUE APPROACH)

Ülkelerin muhasebe standartları ve uygulamaları ekonomik, tarihsel, kurumsal ve kültürel faktörlerin karmaşık etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Bu faktörlerin bileşiminin ülkeden ülkeye farklılaşmasıyla, her ülkenin muhasebe standartları da farklılaşmaktadır (Choi vd., 1999: 8). Ülkelerin ulusal muhasebe standartları arasındaki farklılıkların nedenleri arasında; ülkelerdeki hukuki ve mali sistemin yapısı, işletmelerin ortaklık yapısı ve buna bağlı olarak finansman yöntemleri, muhasebe mesleğinin gelişim düzeyi, muhasebe bilgilerinin kullanıcılarının eğitim ve gelişmişlik düzeyi (Lawrance, 1996: 5), öz sermaye hesaplama farklılıkları, ekonomik faktörler, tarihi, geleneksel ve kültürel farklılıklar (Joumal vd., 2004: 18) sayılabilir.

Ülkelerin muhasebe standartlarının ve uygulamalarının farklı olması doğal olarak ülkeler arasında finansal raporlama farklılıklarına yol açmıştır. Literatürde, finansal raporlama farklılıkları, sınıflandırma olarak yerini almış ve yapılan çalışmalar finansal raporlama sınıflandırmaları olarak adlandırılmıştır. Dünyadaki finansal raporlama farklılıklarını Anglo-Sakson yaklaşımı ve Kıta Avrupa'sı yaklaşımı olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür (Demir, 2009: 74).

Gerçeğe uygun değer yaklaşımı, öncelikle Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin başını çektiği Anglo-Sakson ülkelerinde uygulama alanı bulmuştur. Ancak son dönemlerde muhasebe uygulamalarında Anglo-Sakson anlayışın hâkim olması günümüzde Almanya ve Fransa'nın öncülüğündeki Kıta Avrupa'sı ülkelerde de finansal tabloların hazırlanmasında gerçeğe uygun değer yaklaşımını ön plana çıkarmıştır.

Gerçeğe uygun değer yaklaşımının öncelikle Anglo-Sakson ülkelerinde uygulama alanı bulmasının nedeni; bu ülkelerde güçlü sermaye paylarına sahip yaygın pay sahipleri kitlesinin olması, buna paralel büyük ve bağımsız bir dış denetim işlevinin bulunmasıdır. Bu ülkelerde güçlü sermaye piyasalarının olması yaygın pay sahibi kitlesini ortaya çıkarmış, yaygın pay sahibi kitlesinin gerçeğe uygun bilgi ihtiyacı ise finansal tabloların hazırlanmasında tarihi maliyet yaklaşımının yanında, gerçeğe uygun değer yaklaşımının da uygulanmasına yol açmıştır. Kıta Avrupa'sı ülkelerinde işletmelerin ihtiyaç duydukları kaynakları sermaye piyasaları yerine devlet veya bankalardan sağlamaları, bu ülkelerde güçlü sermaye piyasalarının ve buna paralel güçlü muhasebe örgütlerinin oluşumunu geciktirmiştir (Şensoy, 2003: 23-24).

Günümüzde finansal tabloların hazırlanmasında gerçeğe uygun değer yaklaşımının önem kazanması ön plana çıkması altında yatan temel neden; bilgi, iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin yarattığı küreselleşme olgusunun finansal raporlama sisteminde değişimi zorlamasıdır. Çünkü finansal piyasaların bilgi talepleri mevcut finansal raporlama sistemi ile karşılanamamaktadır. Ayrıca, piyasalar bilgiyi bekletmeksizin istemektedir. Hâlbuki finansal raporlama sistemi, sadece periyodik raporlama sunmaktadır (Young, 2002: 318).

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve küreselleşme olgusu; bilgi, entelektüel sermaye, internet, maddi olmayan varlıklar, yeni organizasyon yapıları, network (şebeke-ağ), küreselleşme gibi kavramlarla da açıklanan, "yeni ekonomi" kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Gürdal, 2004: 88). Yeni ekonomi kavramını, devam eden bilgi ve haberleşme teknolojisindeki gelişmelerin yayılması, benimsenmesi ve yüksek verimlilik nedeniyle ortaya çıkan yüksek oranlı ve uzun dönemli büyüme olarak tanımlamak mümkündür (Masi vd., 2001: 1). Düzenlemelerin liberalleşmesi, sermayenin artan hareketliliği, dijitalleşme ve uluslararası standartların uyarlanması gibi dört temel gücün bir birleşimi olduğu ifade edilen (Uzay, 2004: 234) yeni ekonomi kavramının finansal raporlama sisteminin yenileştirilmesi çalışmalarına önemli bir etkisi olmuştur. Bu etki çerçevesinde muhasebenin günümüzde tarihi maliyete dayanan geleneksel muhasebe ve gerçeğe uygun değer temeline dayanan güncel muhasebe şeklinde bir ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir (Aslan, 2004: 57).

5. GERÇEĞE UYGUN DEĞER KAVRAMI VE TANIMI (FAIR VALUE CONCEPT AND DESCRIPTION OF FAIR VALUE)

Gerçeğe uygun değer kavramının muhasebe standartlarında yer almaya başlaması 1980'li yıllara rastlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980'li yıllarda yaşanan Savings&Loans Krizi sonrasında Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu finansal varlık ve yükümlülükler ile ilgili olarak gerçeğe uygun değer kavramını geliştirme yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu bütün bankaların finansal varlıklarını piyasa fiyatı ile değerleyip raporlamasını önermiştir. Bu karar, finansal varlık ve yükümlülükler için gerçeğe uygun değer muhasebesi tartışmalarına yol açan ilk uygulama olarak kabul edilmektedir (www.casact.org., Erişim Tarihi: 25.02.2010).

Gerçeğe uygun değer kavramının uluslararası muhasebe standartlarına Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS, International Accounting Standards) UMS-16 Maddi Duran Varlıklar (IAS-16 Property, Plant and Equipment) ve UMS-20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması (IAS-20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance) ile girdiği bilinmektedir. Gerçeğe uygun değer kavramı her iki standartta da birbirine benzer şekilde ancak sadece varlıklar açısından tanımlanmış olup, "Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar (alıcı ve satıcı) arasında bir **varlığın** (serbest piyasa koşulları altında) el değiştirmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar (piyasa fiyatı)dır" şeklinde ifade edilmiştir. (IAS-16 Property, Plant and Equipment, Paragraph 6; IAS-20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance, Paragraph 3, www.iasb.org., Erişim Tarihi: 18.03.2010).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından daha sonra yayımlanan standartlarda gerçeğe uygun değer kavramının tanımı; yükümlülükleri (borçları) (UMS-19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar, IAS-19 Employee Benefits) ve öz kaynakları da içine alacak şekilde (UFRS-2 Hisse Bazlı Ödemeler, IFRS-2 Share-based Payment) genişletilmiştir.

IAS-19 Employee Benefits (Çalışanlara Sağlanan Faydalar) Standardı'nda gerçeğe uygun değer, "Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir **varlığın** el değiştirmesi ya da bir **borcun** ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar" olarak, IFRS-2 Share-based Payment (Hisse Bazlı Ödemeler) Standardı'nda ise öz kaynak araçlarını da içine alacak şekilde "Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir **varlığın** veya **öz kaynak unsurunun** el değiştirmesi ya da bir **borcun** ödenmesi durumunda

ortaya çıkması gereken tutar" olarak tanımlanmaktadır (IAS-19 Employee Benefits, Paragraph 7; IFRS-2 Share-based Payment, Appendix A, www.iasb.org., Erişim Tarihi: 18.03.2010).

Uluslararası alanda yaşanan bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de gerek yasal statüye sahip olan kuruluşlar tarafından (Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu gibi) kendi yetki alanlarına giren işletmeler için birtakım yasal düzenlemeler yapıldığı gerekse meslek kuruluşlarının ve akademik çevrelerin yönlendirici çalışmalar yaptığı gözlenmektedir.

Burada Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Amerikan Muhasebe Standartları'nda (SFAS, Statement of Financial Accounting Standards) yer alan "fair value" ifadesinin Türkçe karşılığı konusunda ortaya çıkan bir kavram karışıklığına işaret etmek gerekir.

"Fair value" ifadesinin Türkçe karşılığı Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği'nde "makul değer", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Tebliği'nde "rayiç değer", Hazine Müsteşarlığı Tebliği'nde "makul değer", ve Türkiye Muhasebe Standartları'nda "gerçeğe uygun değer" olarak ifade edilmiştir. Literatürde ise, "fair value" ifadesinin Türkçe karşılığı olarak "cari değer", "uygun değer", "adil değer", "hakkaniyete uygun değer" ve "doğru değer" gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir.

"Fair value" ifadesinin Türkçe karşılığı olarak farklı kelimelerin kullanılması "fair" ve "value" kelimelerinin farklı anlamları olmasından bir başka ifade ile söz konusu kelimelerin Türkçe karşılığı olarak farklı kelimelerin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Yaygın kullanımıyla adil veya fuar anlamına gelen "fair" kelimesinin adaletli, doğru, dürüst, dürüstçe, hakkaniyetli, kurallara uygun, makul, uygun bir şekilde gibi birçok anlamı bulunmaktadır. "Value" kelimesi ise, yaygın olarak değer veya kıymet anlamında kullanılmakla birlikte bir şeyin parayla ifade edilen değeri, değer biçmek, değer vermek, değerini bilmek, ehemmiyet, gerçek anlam, itibar, paha biçmek gibi anlamları da ifade etmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan tebliğ ve yönetmeliklerde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının esas alınacağı ifade edilmiştir. Böylelikle "fair value" ifadesinin Türkçe tercümesinde yasal statüye sahip olan kuruluşlar arasında terminoloji birliği sağlanmıştır. Bununla birlikte literatürde kavram karışıklığının maalesef hala devam ettiğini söylemek yanlış olmaz.

Gerçeğe uygun değer kavramı farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Gerçeğe uygun değer, bir varlığın satılması ile gerçekleşecek olan tahmini bir fiyat veya bir yükümlülüğün yerine getirilmesi için ödenecek tahmini bir bedeldir (The Bond Market Association, 2002: 2). Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan SFAS-157 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümleri Standardı (Statement of Financial Accounting Standards SFAS-157 Fair Value Measurements) gerçeğe uygun değeri "ölçüm tarihinde piyasa katılımcıları arasında usulüne uygun olarak yapılan bir varlığın satış veya bir borcun ödenmesinde (transferinde) kullanılan fiyat" şeklinde tanımlanmıştır (SFAS-157, Fair Value Measurements Paragraph: 5, www.fasb.org., Erişim Tarihi: 29.09.2009). Bir başka tanıma göre gerçeğe uygun değer, bir varlığın normal ticari koşullarda bilgili ve istekli bir satıcı ile bilgili ve istekli bir alıcı arasında el değiştirmesi sırasında saptanan değişim değeridir (Gençoğlu, 2007: 8). Daha basit bir şekilde

gerçeğe uygun değer iki tarafın bir mübadele işleminde kabul ettiği fiyat olarak tanımlanabilir (Foster ve Upton, 2001: 2). TMS-18 Hâsılat Standardı'na göre gerçeğe uygun değer, karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır (TMS-18, 2005 Paragraf: 7). Gerçeğe uygun değer, bir şirketin bilançosundaki her bir varlık ve yükümlülük için piyasa ve/veya tahmin edilen piyasa bazlı değerleri kullanan bir muhasebe sistemidir (Umut, 2006: 158).

Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda gerçeğe uygun değer kavramına ilişkin on dört tanesi Muhasebe Standartları'nda beş tanesi de Finansal Raporlama Standartları'nda olmak üzere on dokuz ayrı yerde toplam yirmi üç adet tanımlama yapılmıştır. Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda yer alan gerçeğe uygun değer tanımları Ek 2'de verilmiştir.

Söz konusu tanımlar birbirine benzer şekilde olup, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda gerçeğe uygun değer "karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır" şeklinde ifade edilmiştir. Ancak IFRS-2 Share-based Payment standardının Türkçe çevirisi olan TFRS-2 Hisse Bazlı Ödemeler Standardı'nda "öz kaynak unsuru" ifadesi yer almamıştır. Bu nedenle Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda gerçeğe uygun değer, Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'ndan farklı olarak sadece varlıklar ve yükümlülükler (borçlar) açısından tanımlanmıştır.

Gerçeğe uygun değer kavramının tanımlandığı Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları paragraf numaraları ile birlikte Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Gerçeğe uygun değer kavramının tanımlandığı türkiye muhasebe/finansal raporlama standartları
Table 3. Turkish accounting/financial standards in which fair value concept defined

GERÇEĞE UYGUN DEĞER KAVRAMININ TANIMLANDIĞI TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARLARI		
NO	ADI	PARAGRAF NO
TMS 2	Stoklar	6
TMS 16	Maddi Duran Varlıklar	6
TMS 17	Kiralama İşlemleri	4
TMS 18	Hâsılat	7
TMS 19	Çalışanlara Sağlanan Faydalar	7
TMS 20	Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması	3
TMS 21	Kur Değişiminin Etkileri	8
TMS 26	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama	32
TMS 32	Finansal Araçlar: Sunum	11
TMS 36	Varlıklarda Değer Düşüklüğü	6
TMS 38	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	8, 40
TMS 39	Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçümleme	9, Ek-A UR71
TMS 40	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	5, 36, 39
TMS 41	Tarımsal Faaliyetler	8
TFRS 1	Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması	Ek-A
TFRS 2	Hisse Bazlı Ödemeler	Ek-A
TFRS 3	İşletme Birleşmeleri	Ek-A
TFRS 4	Sigorta Sözleşmeleri	Ek-A
TFRS 5	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	Ek-A

Kaynak: www.tmsk.org.tr 16.02.2010

Gerçeğe uygun değer ifadesi yer alan/almayan, gerçeğe uygun değer hesaplaması gerektiren/gerektirmeyen ve gerçeğe uygun değer tanımı yapılan/yapılmayan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları Ek 3'de verilmiştir.

Gerçeğe uygun değer kavramına ilişkin tanımlar incelendiğinde, aralarında ifade bakımından farklılıklar olmasına rağmen, anlam bakımından çok önemli bir fark bulunmadığı, tüm tanımlarda gerçeğe uygun değer kavramının tam rekabet şartlarında oluşan piyasa fiyatını ifade etmek için kullanıldığı görülmektedir.

Bir başka ifade ile gerçeğe uygun değer kavramı serbest piyasa koşullarının geçerli olduğu, taraflar arasında pazarlık yoluyla karşılıklı anlaşma imkânının bulunduğu ve yine taraflar arasında mübadele konusu mal veya hizmete ilişkin olarak "asimetrik enformasyon" (taraflardan birinin bildiğini, diğersinin bilmemesi) probleminin söz konusu olmadığı bir ortamda yapılan değişim sonucunda oluşacak değeri ifade etmektedir (Uyar, 2009: 137).

6. GERÇEĞE UYGUN DEĞERİN TESPİTİ (DETERMINATION OF FAIR VALUE)

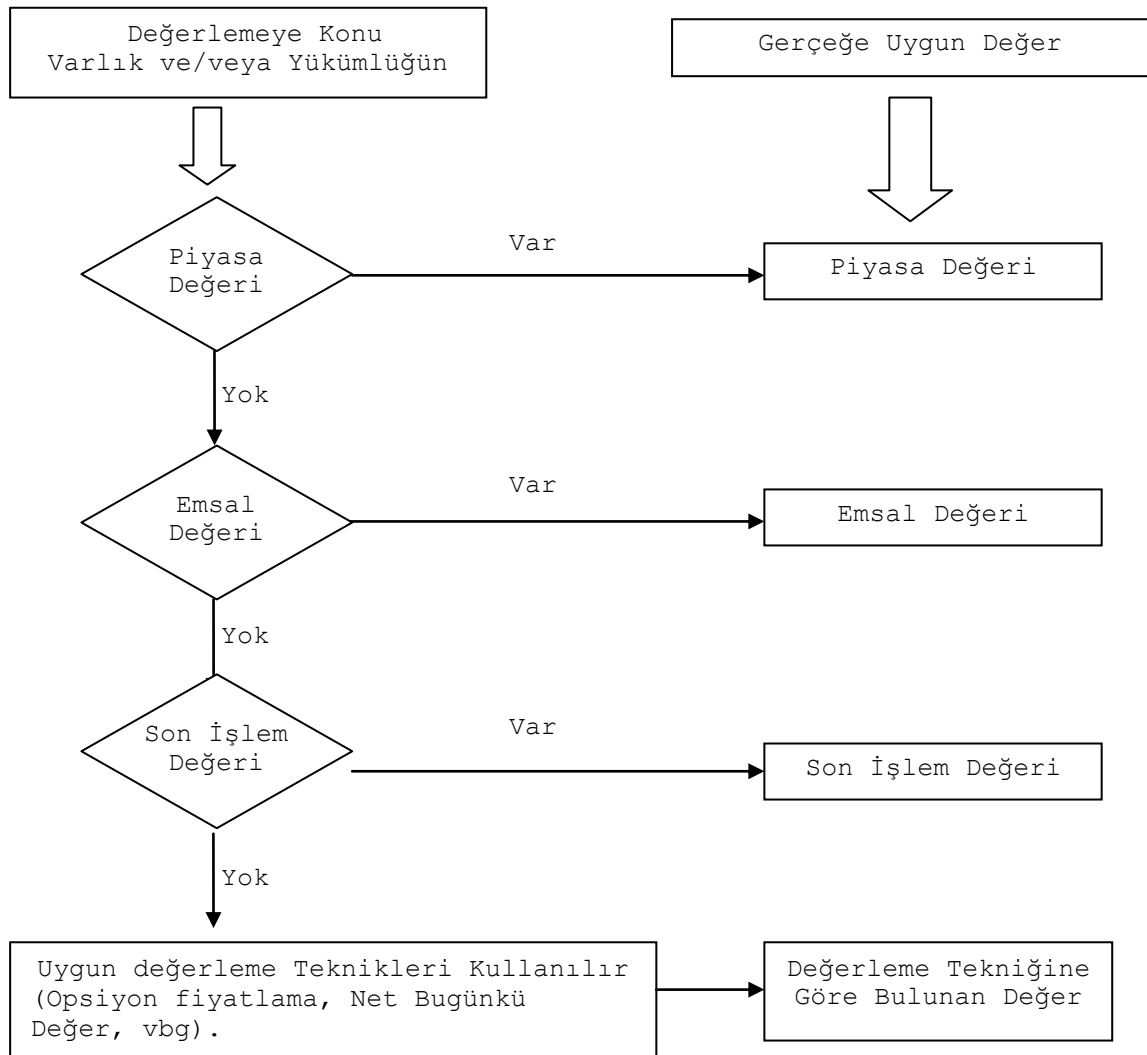
Gerçeğe uygun değer kavramı ile ilgili olarak yukarıda verilen tanımlar dikkatlice incelendiğinde, gerçeğe uygun değer kavramının tam rekabet koşullarının bulunduğu piyasalarda "piyasa fiyatı" olarak tanımlandığı görülmektedir. Bir başka ifade ile piyasa fiyatının gerçeğe uygun değer olarak kabul edilebilmesi, tam rekabet koşullarının bulunduğu piyasalarda mümkün olabilir.

Standartlar bir bütün olarak ele alındığında gerçeğe uygun değer tespit hiyerarşisinin;

- Varlık veya yükümlülüğün aktif piyasada oluşmuş fiyatı varsa bu fiyat yani **piyasa fiyatı** yoksa
- Benzer nitelikteki unsurların cari piyasada oluşan fiyatlarının farklılıkları yansıtacak şekilde düzeltilmiş hali yani **emsal değer** yoksa
- Son işlem fiyatının ekonomik değişiklikleri yansıtacak şekilde değiştirilmesi sonucunda bulunan değer yani **son işlem değeri** yoksa
- Net nakit akışlarının uygun iskonto oranının kullanılması sonucu bulunan değer yani **bugünkü değer**

şeklinde olduğu ifade edilebilir (Tokay ve Deran, 2008a: 25).

Gerçeğe uygun değer tespit hiyerarşisi aşağıdaki gibi şematize edilebilir.

Şekil 3. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi
(Figure 3. Fair value hierarchy)

Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda esas istenen gerçeğe uygun değer piyasa değerine eşit olmasıdır. Ancak bu durum ancak aktif bir piyasası olan varlıklar için söz konusu olabilir. Oysa günümüzde pek çok varlık ve borcun aktif bir piyasası yoktur yani tam rekabet ortamı oluşmaz (Wilson ve Ernst&Young, 2001: 28). Gerçeğe uygun değer ancak tam rekabet ortamında kesin bir şekilde piyasa değerine eşit olur. Tam rekabet koşulları bulunmayan piyasalarda gerçeğe uygun değer sınırlı bir tanımlanamaz ve tek bir değerle ifade edilemez (Barth ve Landsman, 1995: 99). Dolayısıyla, gerçek hayatta tam rekabetin kusursuz bir şekilde işlediği piyasa koşullarının bulunamayacağı göz önünde bulundurulduğunda, gerçeğe uygun değer kavramının, diğer çeşitli kavramları içine alabilen çerçeve niteliğinde bir kavram olduğu sonucuna rahatlıkla ulaşılabılır (Uyar, 2009: 138).

Eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değere karşılık gelen "Giriş Değeri", "Çıkış Değeri" ve "Net Şimdiki Değer (Kullanım Değeri)" gibi alternatif değerler ortaya çıkar. Bunun nedeni tam rekabet piyasasının bulunmamasıdır. Giriş değeri bir varlığın edinim fiyatı ya da eğer nispi fiyatlar değişirse bir varlığın yerine koyma maliyetidir. Çıkış değeri bir varlığın

satıldığı ya da tasfiye edildiği andaki cari satış fiyatı yani net gerçekleşebilir değeridir. Net Şimdiki Değer (Kullanım değeri) ise varlığın cari ekonomik değerini yansıtır (Barth and Landsman, 1995: 99-101).

Yukarıdaki ifadeden de anlaşıldığı gibi; bir varlığın edinim fiyatı yani **tarihi maliyeti** ve **yerine koyma maliyeti giriş değerini**, **net gerçekleşebilir değer** ve **net şimdiki değer** ise **çıkış değerini** yansıtır.

Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde çıkış değerinin (fiyatının) esas alınması durumunda gerçeğe uygun değer net gerçekleşebilir değere yakın olacaktır. Gerçeğe uygun değer giriş değeri (fiyatı) temelinde belirlenmesi durumunda ise bu yerine koyma maliyeti olacaktır. Buradaki her iki değer de cari piyasa değerlerini yansıtmaktadır (Wolk vd., 1992: 19-20).

Gerçeğe uygun değer muhasebesinin (fair value accounting) uygulanmasında gerçeğe uygun değer belirlenmesi için üç ölçüt kullanılmaktadır. (Penman, 2007: 34).

- Gerçeğe Uygun Değer Olarak Giriş Değerinin Kullanılması: Bu yöntemde, varlıklar yerine koyma maliyeti ile yeniden değerlemeye tabi tutulur ve varlık cari maliyetleri üzerinden kaydedilerek gelir tablosu gerçekleşmemiş kazanç ve kayıplar (unrealised gains and losses) dikkate alınarak düzenlenir.
- Gerçeğe Uygun Değer Olarak Çıkış Değerinin Kullanılması: Varlık ve yükümlülükler, her dönem cari satış fiyatları (current exit value) üzerinden değerlendirilir ve gerçekleşmemiş kazanç ve kayıplar, kapsamlı gelirin (comprehensive income) bir parçası olarak raporlanır.
- Gerçeğe Uygun Değer Olarak Karma Yöntemin Kullanılması: Bu yöntem, farklı zamanlarda aynı varlık ve yükümlülükler için, tarihi maliyet ile birlikte alternatif olarak uygulanır. Muhasebeleştirme öncelikli olarak tarihi maliyet üzerinden yapılır; fakat gerçeğe uygun değer belirli durumların varlığı halinde uygulanır.

Daha önce de değinildiği gibi tarihi maliyet esaslı ve cari değere dayalı değerlendirme esasları birbirlerine alternatif yöntemler değildir. Kavramsal Çerçeve'de (Paragraf: 101) belirtildiği gibi işletmelerin tarihi maliyet esasını diğer değerlendirme (cari değere dayalı) esasları ile birlikte kullanmaları gerekmektedir.

Öte yandan; stokların maliyet ve net gerçekleşebilir değer düşük olanı ile değerlendirilmesi (TMS-2, 2005 Paragraf: 9), taahhüt edilen emeklilik faydalarının (bir işletmenin çalışanlarına, hizmetlerinin bitiminde veya bitimi sonrasında yıllık gelir veya defaten ödeme şeklinde sağlayacağı faydaların) bugünkü değeri ile ölçülmesi (TMS-26, 2006 Paragraf: 8-23), öz kaynağa dayalı finansal araçların piyasa fiyatlarının mevcut olması durumunda piyasa fiyatları aracılığıyla ölçülmesi, mevcut olmaması durumunda bir değerlendirme tekniği aracılığıyla belirlenmesi yoluyla tahmin edilmesi (TFRS-2, 2006 Paragraf: 16-17), işletme birleşmelerinde edinilen varlıklar ve üstlenilen borçların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçülmesi, şerefiyenin hesaplanması ve dağıtımı (TFRS-3, 2006 Paragraf: 18-32) Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda tarihi maliyet esasının diğer değerlendirme esasları ile birlikte kullanılabilirdiği göstermektedir. Buradan çıkan sonuç, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda gerçeğe uygun değer olarak karma yöntemin kabul edildiğidir.

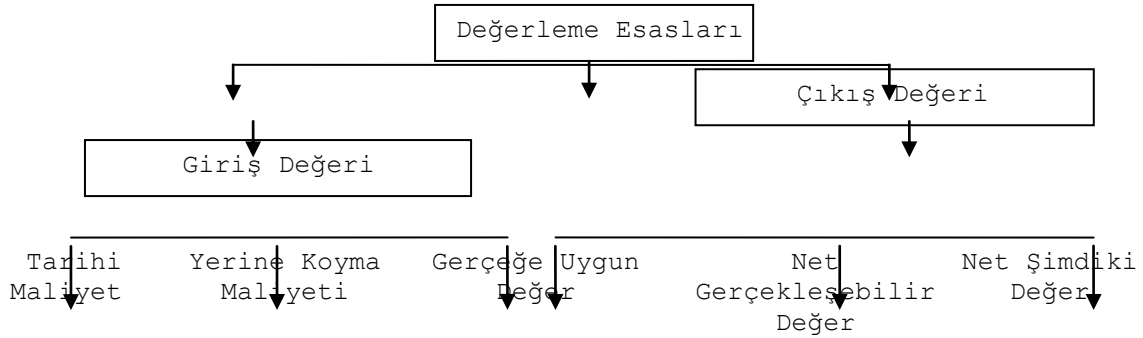
Tokay ve Deran tarafından yapılan bir çalışmada (2008b: 31), gerçeğe uygun değer işlem anında kavramsal çerçevede belirtilen dört

değerleme ölçüsünden (*Tarihi Maliyet, Yerine Koyma Maliyeti* yani *Cari Maliyet, Gerçekleşebilir Değer* ve *Bugünkü Değer* yani *Net Şimdiki Değer*) her birine, işlem tarihinden sonra ise tarihi maliyet esası hariç diğer üç değerlendirme esasına karşılık gelebildiği belirtilmektedir.

Nobes (2001: 12) gerçeğe uygun değeri "orta" bir değer olarak tanımlamıştır. Gerçeğe uygun değer ne bir satıcının malına biçtiği değerdir, ne de alıcının almak için teklif ettiği bir tutardır. Gerçeğe uygun değer bu değerler arasında orta bir değeri ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile gerçeğe uygun değer giriş değerlerini yansıtan tarihi maliyet ya da yerine koyma maliyeti değildir. Aynı zamanda çıkış değerlerini yansıtan net şimdiki değer veya net gerçekleşebilir değer de değildir. Bu anlamda gerçeğe uygun değer; bu değerler arasında orta bir değeri ifade etmektedir.

Diğer bir bakış açısıyla, gerçeğe uygun değer giriş fiyatı esasında yerine koyma maliyetinden küçük olmakta; çıkış fiyatı esasında ise net gerçekleşebilir değerden büyük olmaktadır (Alexander, 2003: 14).

Değerleme esasları gerçeğe uygun değeri içerecek biçimde aşağıdaki gibi şematize edilebilir.

Kaynak: Alexander, 2003: 29; www.business.illinois.edu 09.04.2010

Şekil 4. Gerçeğe uygun değeri içeren değerlendirme esasları

Figure 4. Measurement bases including fair value

Gerçeğe uygun değerın tespitinde esas sorun eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değerin nasıl tespit edileceğidir. Daha önce de ifade edildiği gibi eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değer; giriş değerlerini yansıtan tarihi maliyet ya da yerine koyma maliyeti olmadığı gibi çıkış değerlerini yansıtan net şimdiki değer veya net gerçekleşebilir değer de değildir. Eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değer; bu değerler arasında orta bir değeri ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu durumda gerçeğe uygun değerin tahmin edilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Gerçeğe uygun değerin tahmine dayalı tespitinde işletmenin varsayımları esas alınmakta, dolayısıyla subjektif değerlendirmeler ortaya çıkabilmektedir.

Dolayısıyla bu durum, gerçeğe uygun değerin uygulamada nasıl tespit edileceği, sonuçlarına nasıl güvenileceği, gerçeğe uygun değerin denetiminin nasıl yapılacağı sorularını da beraberinde getirmiştir (Gençoğlu, 2007: 13). Çünkü bu tahminler değerlemeyi yapanın gelecekteki nakit akışlarını tahmin edebilme, uygun iskonto oranlarını belirleyebilme ve benzer veya aynısı olan varlık ve borçları tespit edebilme yeteneği ile fiyat değişkenliği konusundaki yargısına, piyasa likiditesi ve piyasa duyarlılığına dair görüşüne bağlı olabilmektedir (Wilson ve Ernst&Young, 2001: 28). Ayrıca,

gerçeğe uygun değer tahminleri kasıtlı olarak veya bir takım hileli rakamları gizlemek amacıyla yanlış hesaplamalara olanak sağlar (Poon, 2004: 40).

Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan SFAS-157 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümleri Standardı (Statement of Financial Accounting Standards SFAS-157 Fair Value Measurements) gerçeğe uygun değerın tespiti için girdilerin esas alındığı üç seviyeden oluşan bir hiyerarşi düzenlemiştir (SFAS-157, Fair Value Measurements Paragraph: 22-30, www.fasb.org., Erişim Tarihi: 29.09.2009).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda gerçeğe uygun değerın tespit edilmesi amacıyla böyle bir hiyerarşi söz konusu değildir. Bu hiyerarşi yerine ilgili standartlarda gerçeğe uygun değerın ölçümünde dikkate alınacak bilgilerin neler olacağı ve öncelikle hangi bilgilerin esas alınacağı açıklanmaktadır.

Bununla birlikte Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından 28 Mayıs 2009 tarihinde yayımlanan Nihai Taslak (Exposure Draft ED/2009/5) ile SFAS-157 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümleri Standardı'nda (Statement of Financial Accounting Standards SFAS-157 Fair Value Measurements) yer alan gerçeğe uygun değer tespit hiyerarşisine benzer bir düzenleme yapılmıştır (www.iasb.org., Erişim Tarihi: 18.03.2010). Görüş bildirme süresi 28 Eylül 2009 tarihinde sona eren "Gerçeğe Uygun Değer Nihai Taslağı"nın (Fair Value Measurement Exposure Draft ED/2009/5)uluslararası muhasebe standardı olarak 2010 yılının ilk yarısı içinde yayımlanması beklenmektedir. Gerçeğe Uygun Değer Nihai Taslağı gerçeğe uygun değerın ölçümüne ilişkin açık ve tutarlı bir rehber öngörmekte ve aktif olmayan piyasalarda ortaya çıkan değerlendirme sorunlarını ele almaktadır (www.iasplus.com., Erişim Tarihi: 15.04.2010).

Gerçeğe Uygun Değer Nihai Taslağı'nın uluslararası muhasebe standardı olarak yayımlanması ile hem Uluslararası Muhasebe Standartları ve dolayısıyla Türkiye Muhasebe Standartları'nda dağınık bir biçimde düzenlenen gerçeğe uygun değer ölçümü ile ilgili düzenlemeler tek bir standartta toplanmış olacak hem de Norwalk anlaşması ile başlayan yakınsama projesi gereği gerçeğe uygun değer ölçümüyle ilgili konularda Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan standartlar arasında uyum sağlanmış olacaktır.

7. SONUÇ (CONCLUSION)

Muhasebe bilimi açısından değerlendirme, bir işletmenin finansal tablo unsurlarının değerini belirleme işlemidir. Değerleme esasları ve buna ilişkin ölçüler, işletmenin finansal görünümünü ve faaliyet sonuçlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Finansal tablolarda yer alan bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılama doğrudan değerlendirme süreci ile ilişkilidir. Bu nedenle tarihi süreç içinde değerlendirme esaslarındaki eğilimler finansal bilgi kullanıcılarının taleplerindeki değişimlere göre farklılık göstermiştir.

Son yıllarda yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişmeler, küreselleşme olgusu finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarının farklılaşmasına yol açmıştır. Dolayısıyla geleneksel muhasebe sürecinde kullanılan en temel değerlendirme yöntemi olan tarihi maliyet yöntemi finansal bilgi kullanıcılarının taleplerini karşılamakta yetersiz kalmıştır. Finansal bilgi kullanıcılarının taleplerinin karşılanması geçmişteki olayların yanı sıra finansal tablo kalemlerini

etkileyecek güncel ve gelecekteki olayları da içeren değerlendirme esaslarının kullanılması zorunlu kılmaktadır.

Günümüzde tarihi maliyet esasına dayanan bilgilerin gerek zaman içerisinde gerçeğe uygun olma vasfını yitirmesi gerekse yaşanan ekonomik olaylar ve küreselleşme olgusuyla beraber, finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarının farklılaşması nedeniyle, değerlemede gerçeğe uygun değer yaklaşımına doğru bir yöneliş olduğu görülmektedir.

Gerçeğe uygun değer yaklaşımı, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından çok ciddi bir biçimde ele alınmış ve uygulamaya sokulmuştur.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan standartlar incelendiğinde gerçeğe uygun değer yaklaşımının geçmişteki olaylar kadar güncel ve gelecekteki olayları da göz önünde bulunduran bir yaklaşım olduğu rahatlıkla görülebilir.

Yayımlanan tüm standartlarda farklı biçimlerde tanımlanmış olsa da gerçeğe uygun değer piyasa değerine eşit olması gerektiği ifade edilmektedir. Tam rekabet piyasasında bu mümkün olmakla birlikte eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değer tahmine dayalı tespiti kaçınılmaz olmakta dolayısıyla subjektif değerlendirmeler ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, gerçeğe uygun değer uygulamada nasıl tespit edileceği, sonuçlarına nasıl güvenileceği, gerçeğe uygun değer denetiminin nasıl yapılacağı sorularını da beraberinde getirmiştir.

Prensip olarak tüm varlık ve borçların finansal tablolarda gerçeğe uygun değerleri üzerinden gösterilmesini sağlayabilme ilkesine dayanan gerçeğe uygun değer yaklaşımının muhasebe uygulamalarında kullanımı halen tartışma konusudur.

Gerçeğe uygun değer niteliksel bir değerdir. Piyasa değeri ise niceliksel bir değerdir. Gerçeğe uygun değer ne olması gerektiğini ideal olarak tanımlar, kullanılan değerlendirme ölçüsü ise buna farklı derecelerde yaklaşabilir.

Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda gerçeğe uygun değer olarak genelde, piyasa fiyatı, yenileme maliyeti (veya ikame maliyeti), kullanım değeri, net satış fiyatı ve net gerçekleştirilebilir değer kullanılmaktadır.

Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda birçok varlık ve yükümlülüğün değerlemesinde gerçeğe uygun değer kullanılması esas alınmıştır. Piyasası olan varlıkların gerçeğe uygun değerinin hesaplanmasında herhangi bir zorluk bulunmazken, eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değer hesaplanmasında bir takım zorluklar ve belirsizlikler söz konusudur.

Özellikle eksik rekabet ortamında (aksak rekabetin olduğu piyasalarda) gerçeğe uygun değer hesaplanmasında subjektif değerlendirmelere yer verilmemesi gerçeğe uygun değer yaklaşımının doğru bir biçimde uygulanması açısından oldukça önemlidir.

Bu anlamda muhasebe literatüründe yeni telaffuz edilmeye başlanan gerçeğe uygun değer yaklaşımı ile ilgili olarak uygulamanın içinde olan muhasebe meslek mensuplarının ve gelecekte bu mesleği icra edecek meslek adaylarının Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları konusunda eğitilmiş olmaları gerekir. Bu eğitimler meslek kuruluşları veya üniversiteler tarafından gerçekleştirilebilir. Ayrıca, meslek mensuplarının bilgilerinin sürekli güncellenebilmesi için sürekli eğitim programları

geliştirilmeli güncellenen bilgilerin paylaşımı açısından üniversiteler ile meslek kuruluşları irtibat içinde olmalı ve bilgi alış verişi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akdoğan, N., (2004). Enflasyon Muhasebesi. Gazi Büro, Ankara
2. Akdoğan, N. ve Aydın, H., (1987). Muhasebe Teorileri. Gazi Üniversitesi, Yayın No:98, Ankara.
3. Akdoğan, N. ve Tenker, N., (1992). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri. Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası, 4.Baskı Ankara.
4. Alexander, D., (2003). Fair Values in IAS GAAP. [www.business.illinois.edu.](http://www.business.illinois.edu/), Erişim Tarihi:09.04.2010
5. Andriessen, D.G., (2006). Value, Valuation and Valorisation. [www.openinnovatie.nl.](http://www.openinnovatie.nl/), Erişim Tarihi:17.02.2010
6. Aslan, S., (2004). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle Getirilen Yeni Düzenlemeler: IFRS 1-5. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Yayınları, Sayı:13, ss:45-61
7. Ataman, Ü., (1994). Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri. Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul.
8. Barth, M.E. and Landsman, W.R., (1995). Fundamental Issues Related to Using Fair Value Accounting for Financial Reporting. *Accounting Horizons*, Volume 9, Issue:4, ss:97-107
9. Başağaç, H., (2006). Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinde Türk Vergi Mevzuatı ve TMS 16: Maddi Duran Varlıklar Standardı Hükümlerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, [www.yok.gov.tr.](http://www.yok.gov.tr/), Erişim Tarihi:26.06.2009
10. Benzion, B., and Haddad, J.R., (2003). Fair Value Accounting And The Management Of The Firm. *Critical Perspectives on Accounting*, Year:2003, ss:383-415
11. Blois, K., (2004). Analyzing Exchanges Through the Use of Value Equations. *Journal of Business & Industrial Marketing*, Year: 2004, Volume:19, Issue:4, ss:250-257.
12. Campbell, R.L., Owens, L.A., and Robinson, D.R., (2008). Fair Value Accounting From Theory to Practice. *Strategic Finance*, The Institute of Management Accountants (IMA), Yıl:2008, Sayı:90, ss:31-37
13. Chisman, N., (2004). The Basis of Measurement in Accounting. [www.icaew.com.](http://www.icaew.com/), Erişim Tarihi:25.01.2010
14. Choi, F., Frost C.A., Meek G.K., (1999). *International Accounting*, Prentice Hall Inc, New Jersey
15. Demir, V., (2009). Finansal Raporlama Uygulamalarına İlişkin Farklı Yaklaşımlar. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Yayınları, Sayı:28, ss:73-92
16. Diewert, W.E., (2005). Accounting Theory and Alternative Methods for Asset Valuation. The Measurement of Business Capital, Income and Performance, Tutorial presented at the University Autnoma of Barcelona, Spain, September 21-22,2005, [www.econ.ubc.ca.](http://www.econ.ubc.ca/), Erişim Tarihi:11.02.2010
17. Falls, L.C., Haas, R., and Tighe, S., (2004). A Comparison of Asset Valuation Methods for Civil Infrastructure. Paper Prepared for Presentation at the Coordinating Pavement and Maintenance Management with Asset Management Session of the 2004 Annual Conference of the Transportation Association of Canada, 2004, [www.tac-atc.ca.](http://www.tac-atc.ca/), Erişim Tarihi:29.06.2009

18. Foster, J. and Upton W., (2001). The Case for Initially Measuring Liabilities at Fair Value. Understanding the Issues. FASB, May 2001, Volume:2, Series:1, ss:1-4
19. French, N., (2006). Value and Worth: Scenario Analysis. Journal of Property Investment & Finance, Year:2006, Volume: 24, Issue:2, ss:176-179.
20. Gençoğlu, G.Ü., (2007). Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar. Türkmen Kitapevi, İstanbul.
21. Granof, M., (1983). Accounting for Managers and Investors. New Jersey.
22. Gücenme, Ü., (1996). Mali Tablolar Analizi. Marmara Kitapevi Yayınları, Bursa
23. Gürdal, K., (2004), Yeni Ekonomi Kavramı ve Yeni Muhasebe Anlayışı. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Yayınları, Sayı:13, ss:87-110
24. Hacırüstemoğlu, R., (1997). Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları. İstanbul.
25. IASB, (2005). (International Accounting Standards Board) Discussion Paper. Measurement Bases for Financial Accounting. Measurement on Initial Recognition Prepared by Staff of the Canadian Accounting Standards Board, www.iasb.org., Erişim Tarihi:24.02.2010
26. ICAEW, (2006). (The Institute of Chartered Accountants in England & Wales). (Information for Better Markets, Measurement in Financial Reporting. An Initiative from the Institute of Chartered Accountants in England & Wales, www.iasplus.com., Erişim Tarihi:25.02.2010
27. Joumal, S. ve Vulin, S., (2004). Development Of Harmonisation In The 21st Century-Is Accounting Harmonisation Possible And Can It Be Measured?. Department Of Business Administration, Master Thesis, Spring Term
28. Kam, V., (1990). Accounting Theory. 2.ed. (John Wiley & Sons)
29. Kavramsal ÇERÇEVE., (2005). 16.01.2005 tarih ve 25702 sayılı Resmi Gazete
30. Lawrance, S., (1996). *International Accounting*, International Thomson Business Press, London
31. Masi, P.D., Estevao M., and Kodres L., (2001). Who Has a New Economy?. Finance and Development, A Quarterly Magazine of the International Monetary Fund (IMF), Volume:38, Number:2, ss:1-4, www.imf.org., Erişim Tarihi:13.04.2010
32. Nobes, C., (2001) Asset Measurement Bases in UK and IASC Standards. Certified Accountants Educational Trust, London
33. Penman, S.H., (2007). Financial Reporting Quality: Is Fair Value a Plus or a Minus? Accounting and Business Research, Special Issue, International Accounting Policy Forum, ss:33-44.
34. Poon, W.W., (2004). Using Fair Value Accounting for Financial Instruments. American Business Review, Volume:22, Issue:1, ss:39-41.
35. Salvary, S.C.W., (1997). On Financial Accounting Measurement: A Reconsideration of SFAC 5 by the FASB is Needed. Journal of Applied Business Research, Year:1997, Volume:13, No:3, ss:89-103
36. Sermaye Piyasası Kurulu., (2006). Sermaye Piyasasında Uluslararası Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ. Seri: VIII, No:45, 06.03.2006 Tarih ve 26100 Sayılı Resmi Gazete.
37. Sterling, R., (1987). Cost (Historical versus Current) Versus Exit Value. Edited by Robert Bloom and Pieter T. Elgers, Accounting Theory-Policy, HBJ Inc, U.S.A.

38. Şensoy, N., (2003). Değerleme Esaslarında Eğilim ve Etkileşimler. XXII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu: Muhasebe-Eğitim: Eğilim ve Etkileşimler, 21-25 Mayıs 2003, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Belek, Antalya
39. TFRS-2 HİSSE BAZLI ÖDEMELER., (2006). 31.03.2006 Tarih ve 26125 Sayılı Resmi Gazete
40. TFRS-3 İŞLETME BİRLEŞMELERİ., (2006). 31.03.2006 Tarih ve 26125 Sayılı Resmi Gazete
41. The Bond Market Association., (2002). Explanation and Benefits of Fair Value Accounting. www.isda.org., Erişim Tarihi:25.02.2010
42. TMS-2 STOKLAR., (2005). 15.01.2005 Tarih ve 25701 Sayılı Resmi Gazete
43. TMS-18 HÂSILAT., (2005). 09.12.2005 Tarih ve 26018 Sayılı Resmi Gazete
44. TMS-26 EMEKLİLİK FAYDA PLANLARINDA MUHASEBELEŞTİRME VE RAPORLAMA., (2006). 01.03.2006 Tarih ve 26095 Sayılı Resmi Gazete
45. TMS-36 VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ., (2006). 18.03.2006 Tarih ve 26112 Sayılı Resmi Gazete
46. Tokay, H.S. ve Deran, A., (2008a). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Ölçüsünün Kullanımı. 5. Uluslararası Muhasebe Konferansı: Saydamlığa Ulaşmanın Yolu, 13-15 Kasım 2008, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÖDAV), İstanbul, www.modav.org.tr., Erişim Tarihi:13.04.2010
47. Tokay, S.H. ve Deran, A., (2008b). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Değerleme Ölçüleri. Mali Çözüm Dergisi, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMM) Yayınları, Sayı:90, ss:15-48
48. Tokay, S.H., Deran, A. ve Aktaş, R., (2005). Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi. XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu: Muhasebe Ortamında Güncel Gelişmeler ve Muhasebe Eğitimine Etkileri, 27-30 Nisan 2005, Muğla Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fethiye, Muğla.
49. Umut, M., (2006). Sigortacılıkta Makul Değer. Sigorta Araştırmaları Dergisi, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB) Yayınları, Sayı:2, ss:155-165
50. Uyar B., (2009). TMS 2-Stoklar Standardı Üzerine Genel Bir Değerlendirme Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Yayınları, Sayı:28, ss:131-144
51. Uzay, Ş., (2004). 21. Yüzyılın Başında Muhasebe Mesleğini Etkileyen Gelişmeler ve Geleceğe Yönelik Değerlendirmeler. Mali Çözüm Dergisi, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMM) Yayınları, Sayı:67, ss:229-248
52. Vergi Usul Kanunu., (1961). Kanun No: 213, 10.01.1961 Tarih ve 10703-10705 Sayılı Resmi Gazete
53. Wilson, A. and Ernst, Young., (2001). Fair Value and Measurement: Where the Conflicts Lie. *Balance Sheet*, MCB University Press, Volume:9, Number:4, ss:26-33.
54. Wolk, H.I., Farncis, J.R., and Tearney, M.G., (1992). Accounting Theory. South Western Publishing Co., Cincinnati Ohio
55. Young, M.R., (2002). Accounting Irregularities and Financial Fraud. A Corporate Governance Guide, Second Edition, Aspen Law & Business, New York

56. www.tmsk.org.tr. Erişim Tarihi: 16.02.2010
57. www.tdk.gov.tr. Erişim Tarihi: 16.02.2010
58. www.casact.org. Erişim Tarihi: 25.02.2010
59. www.iasb.org. Erişim Tarihi: 18.03.2010
60. www.iasplus.com. Erişim Tarihi: 15.04.2010
61. www.fasb.org. Erişim Tarihi: 29.09.2009

EK 1

**TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI (TURKISH
ACCOUNTING/FINANCIAL REPORTING STANDARDS)**

TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI		
TMS	1	Finansal Tabloların Sunuluşu
TMS	2	Stoklar
TMS	7	Nakit Akış Tablosu
TMS	8	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar
TMS	10	Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihinden) Sonraki Olaylar
TMS	11	İnşaat Sözleşmeleri
TMS	12	Gelir Vergileri
TMS	16	Maddi Duran Varlıklar
TMS	17	Kiralama İşlemleri
TMS	18	Hâsılat
TMS	19	Çalışanlara Sağlanan Faydalar
TMS	20	Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması
TMS	21	Kur Değişiminin Etkileri
TMS	23	Borçlanma Maliyetleri
TMS	24	İlişkili Taraf Açıklamaları
TMS	26	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama
TMS	27	Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar
TMS	28	İştiraklerdeki Yatırımlar
TMS	29	Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama
TMS	31	İş Ortaklıklarındaki Paylar
TMS	32	Finansal Araçlar: Sunum
TMS	33	Hisse Başına Kazanç
TMS	34	Ara Dönem Finansal Raporlama
TMS	36	Varlıklarda Değer Düşüklüğü
TMS	37	Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar
TMS	38	Maddi Olmayan Duran Varlıklar
TMS	39	Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçümleme
TMS	40	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
TMS	41	Tarımsal Faaliyetler
TFRS	1	Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması
TFRS	2	Hisse Bazlı Ödemeler
TFRS	3	İşletme Birleşmeleri
TFRS	4	Sigorta Sözleşmeleri
TFRS	5	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler
TFRS	6	Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi
TFRS	7	Finansal Araçlar: Açıklamalar
TFRS	8	Faaliyet Bölümleri

EK 2

**TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI'NDA GERÇEĞE UYGUN
DEĞER TANIMLARI (FAIR VALUE DEFINITIONS INCLUDED IN TURKISH
ACCOUNTING/FINANCIAL REPORTING STANDARDS)**

TMS/TFF	TANIMLAMA
TMS 2	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 16	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 17	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 18	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 19	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 20	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 21	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 26	Pazarlanabilir menkul kıymetler açısından gerçeğe uygun değer piyasa değeridir.
TMS 32	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 36	Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer: Bir varlık veya nakit yaratan birimin karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında gerçekleştirilen satışı sonucunda elde edilmesi gereken tutardan, elden çıkarma maliyetlerinin düşülmesi suretiyle bulunan değerdir.
TMS 38	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 38	Bir maddi olmayan duran varlığın aktif bir piyasasının bulunmaması durumunda, gerçeğe uygun değeri; işletmenin mevcut en iyi bilgi esas alınarak, elde etme tarihinde, bilinçli ve istekli taraflar arasında piyasa koşullarında yapılan muvazaasız bir işlemde ilgili varlık için ödeyeceği tutardır.
TMS 39	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 39	İstekli bir alıcı ve satıcı arasında karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleştirilen bir işlemde üzerinde anlaşılan fiyattır.
TMS 40	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 40	Yatırım amaçlı bir gayrimenkulün gerçeğe uygun değeri; karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TMS 40	Gerçeğe uygun değer, belirli bir tarihe özgü değerdir.

TMS	41	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TFRS	1	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TFRS	2	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TFRS	3	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TFRS	4	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.
TFRS	5	Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

EK 3

GERÇEĞE UYGUN DEĞER İFADESİ YER ALAN/ALMAYAN GERÇEĞE UYGUN DEĞER HESAPLAMASI GEREKTİREN/GEREKTİRMİYEN GERÇEĞE UYGUN DEĞER TANIMI OLAN/OLMAYAN TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI (FAIR VALUE EXPRESSION FAIR VALUE CALCULATION AND DESCRIPTION OF FAIR VALUE SITUATIONS IN TURKISH ACCOUNTING/FINANCIAL REPORTING STANDARDS)

GERÇEĞE UYGUN DEĞER							
		İFADESİ		HESAPLAMASI		TANIMI	
		YER ALIYOR	YER ALMIYOR	GEREKTİRİYOR	GEREKTİRMİYOR	VAR	YOK
TMS	1	X			X		X
TMS	2	X		X		X	
TMS	7		X		X		X
TMS	8	X			X		X
TMS	10		X		X		X
TMS	11	X		X			X
TMS	12	X			X		X
TMS	16	X		X		X	
TMS	17	X		X		X	
TMS	18	X		X		X	
TMS	19	X		X		X	
TMS	20	X		X		X	
TMS	21	X		X		X	
TMS	23		X		X		X
TMS	24		X		X		X
TMS	26	X		X		X	
TMS	27		X	X			X
TMS	28	X		X			X
TMS	29		X		X		X
TMS	31	X		X			X
TMS	32	X		X		X	
TMS	33	X		X			X
TMS	34		X		X		X
TMS	36	X		X		X	
TMS	37		X		X		X
TMS	38	X		X		X	
TMS	39	X		X		X	
TMS	40	X		X		X	
TMS	41	X		X		X	
TFRS	1	X		X		X	
TFRS	2	X		X		X	
TFRS	3	X		X		X	
TFRS	4	X		X		X	
TFRS	5	X		X		X	
TFRS	6		X		X		X
TFRS	7	X		X			X
TFRS	8		X		X		X